

Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 39. årgang Nr. 3/2005

Ellingsrud mølle 4
På flukt i Østmarka 8
Høstmøte 16

Lovfestet *vern* av Marka – nå!

Av Steinar Saghaug

Dersom noen trodde at kampen for å sikre Marka var vunnet en gang for alle, roper jeg et kraftig varsko! På tross av gjentatte erklæringer fra politikere og andre om å sikre Marka, opplever vi et økende press for å utnytte friluftsområdene til andre formål. Det kommer stadig forslag om boligbygging, hyttebygging, store idrettsanlegg som golf- og skytebaner, og andre anlegg. Jeg har faktisk trodd at veibyggingen i Marka var over, men nå fremmer Oslo kommune forslag om bygging av flere nye veier på kryss og tvers i Østmarka.

Det er bare én måte å få stoppet denne bit for bit-utbyggingen av marka vår på, og det er at Stortinget snarest mulig vedtar et lovfestet vern av Marka!

Oslomarka er Norges mest brukte, og utvilsomt viktigste, natur- og friluftsområde. Marka gir store befolkningsgrupper muligheter til daglig friluftsliv og naturopplevelser, idrett og mosjon, noe som også er viktig for det forebyggende helsearbeidet. Til tross for dette ser vi at Marka utsettes for et stadig sterkere press fra utbyggingsinteressene. Og det gjelder ikke bare «vår» mark, presset på alle bynære marker i hele landet er økende.

Friluft- og miljøorganisasjonene har lenge arbeidet for at natur- og friluftsområder omkring byer og tettsteder bør sikres gjennom en *Lov om bærekraftig bruk og vern av bynære marker*, samt en egen lov for Oslomarka. En særlov for vern av Oslomarka ble faktisk fore-

slått av Brundtlandregjeringen i 1981, men ble trukket av Willoch-regjeringen.

Det økende utbyggingspresset mot Marka gjør at dette lovarbeidet må settes i gang straks!

Uten et nytt og bedre lovverk klarer vi ikke å ivareta rekreasjons- og naturverdiene for vår og kommende generasjoner markabrukere.

Stortingsvalget 2005 er over med et resultat som er til glede for noen og skuffelse for andre.

Men valgkampen og –resultatet avklarte at det vil være flertall på Stortinget for en egen særlov som skal verne Oslomarka mot inngrep og utbygging. Arbeiderpartiet har tidligere programfestet at de vil innføre et særskilt, lovfestet vern av Oslomarka og andre bymarker. Under valgkampen fikk de støtte for dette av SV, Krf og Venstre. Kjempebra!

Den rødgrønne regjeringen Stoltenberg må straks den tiltrer starte arbeidet med utformingen av en *Lov om vern av Oslomarka*. Jeg forutsetter at arbeidet med den nye loven vil bli gjort i nær kontakt og dialog med friluft- og miljøorganisasjonene.

De fire partiene Ap, SV, Krf og Venstre feiret enigheten om å støtte en særlov med en bløtkake ved Sognsvann den 1. september i år.

***Østmarkas Venner er klar
med en ny bløtkake når Stortinget
har vedtatt Lov om vern av
Oslomarka!***

Nytt fra Østmarka

Medlemsblad for Østmarkas Venner
Postboks 129, Tveita, 0617 Oslo
Ansvarlig redaktør: Steinar Saghaug
Redaksjonskomité: Helga Gunnarsdóttir,
Øyvind Pettersen og Johan Ellingsen
E-post: he-gunna@online.no

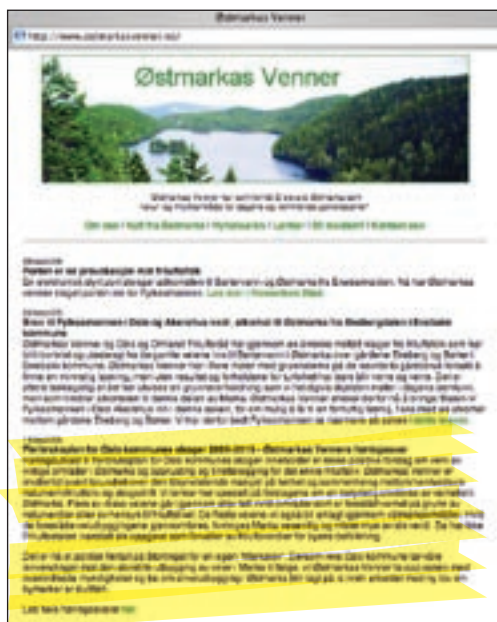
Forsidebilde: Rester av sagbrukene ved Nuggerud, Ellingsrudelva
Foto: Trine Johnsen
Grafisk design, repro og trykking: GAN Grafisk AS
Opplag: 3 300
Frist for stoff til neste nr. er 1. november 2005

Flerbruksplan fører til *veiutbygging i Østmarka?*

Østmarkas Venner har nylig mottatt Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger 2006-2015 til høring. Høringsutkastet til Flerbruksplanen inneholder er rekke positive forslag om vern av viktige områder i Østmarka, opprustning av anlegg og tilrettelegging for det enkle friluftsliv. Østmarkas Venner er imidlertid svært forundret over den tilsynelatende mangel på helhet og sammenheng mellom henholdsvis naturvern/friluftsliv og skogsdrift. Vi tenker her spesielt på forslagene om en betydelig utvidelse av veinettet i Østmarka. Flere av disse veiene går gjennom eller tett inntil områder som er foreslått vernet på grunn av naturverdier eller av hensyn til friluftslivet. De fleste av veiene vil dessuten gå gjennom våtmarksområder. Hvis de foreslåtte veiutbyggingene gjennomføres, forringes Marka vesentlig og mister mye av sin verdi. Da har ikke Friluftsetaten ivaretatt sin oppgave som forvalter av viktige friluftsverdier for byens befolkning.

Det er nå politisk flertall på Stortinget for en egen «Markalov». Dersom ikke Oslo kommune tar våre innvendinger mot den storstilte utbyggingen av veier i Marka til følge, vil Østmarkas Venner ta opp saken

med overordnede myndigheter og be om at veiutbygging i Østmarka blir lagt på is inntil arbeidet med ny lov om bymark er sluttført.

Du kan lese hele høringsuttaelsen vår på
www.oslommarkasvenner.no

HG

Styret i Østmarkas Venner 2005–2006

Leder: Steinar@Saghaug.no 91 37 22 42

Nestleder: Johan Ellingsen 64 92 80 52

Styremedlemmer:

Ida Elisabeth Hvoslef 22 28 54 63

Helga Gunnarsdóttir 95 99 23 49

Varamedlemmer: Finn Jensen 22 27 01 39

Øyvind Pettersen 22 28 44 78

Jan Olav Nybo 22 27 28 57

Randi Hauger 41 69 47 22

Torbjørn Rud 48 13 33 64

Sekretær: Cathrin Welle 906 26 590 E-post: cathrin.welle@chello.no

Medlemsarkiv og regnskap: Kristin Ohnstad 93 40 66 71 E-post: kristohn@frisurf.no

Ellingsrud mølle fra 1795

Av Frithjof Funder

Mange av dette bladets lesere kjenner til at det ved Ellingsrudelva – i gjelet ved Nuggerud – finnes ganske svære ruiner etter mølledrift, sagbruk og teglverk fra slutten av 1700-tallet og utover mot 1850. Når vi forestiller oss all denne virksomheten utelukkende basert på vannkraft, må vi huske på den betydelige vannføringen det var her før Elvåga ble regulert og vannet ført sydover til Skullerud som drikkevann.

De fire mest markerte steinsoklene er fundamentene til sagbruk. Det som imidlertid fattet min nysgjerrighet mer, var murene som ligger litt oppstrøms for dem, der hvor stupet fra Mølleråsen er på det bratteste og det bare er en smal passasje forbi. Dette er restene etter den store mølla fra 1795. Sannsynligvis var den overdimensjonert i forhold til markedet, for senere møller der inne ble bygd atskillig mindre.

Oppsitter på Ellingsrud gård den gang var Even Steen. Med sin gode kontakt med utlandet via trelasthandelen, må vi regne med at han hadde tilgang til det mest moderne innen mølledrift når han valgte å sette opp en så stor og kostbar mølle – taksert til 5000 riksdaler i 1802. Branntaksten finnes på Riksarkivet. Den var såpass detaljert i beskrivelsen av anlegget at dette begynte å bli morsomt. Jeg bladde deretter igjennom det jeg fant om møller på Teknisk Museum, og fant frem til arkitekt Bjørn Berge via hans hovedoppgave fra Arkitekthøyskolen om gamle møller.

De mest markerte steinsoklene er gamle sagbruksfundamenter. Foto: Trine Johnsen.

På grunnlag av det jeg hadde fremskaffet og en befaring, sendte han meg tegninger og et par brev med vurderinger over hvordan mølla – med en viss grad av sikkerhet – må ha sett ut, noe jeg bygger det følgende på. Et par av tegningene presenteres også her.

Det er også interessant at man finner tydelige spor etter en kjerrevei nordfra og opp på Mølleråsen, og helt ut på pynten. Da kunne man altså levere inn kornet på toppen av anlegget, og så kjøre ned på sørsiden og inn til passasjen mellom skrenten

– forsøk på en rekonstruksjon

og anlegget, og der få tilsvarende kvantum ferdigmalt mel utlevert. Det må ha vært en enorm besparelse, siden man ellers regner med at opp imot halvparten av vannkraften ved mølledrift kunne gå med til å heise opp kornet til toppen av anlegget. Her fikk hestene stå for den ytelsen.

De kraftige dimensjonene på muren styrket hypotesen om at dette var det opprinnelige grunnrisset til den store mølla fra 1795. På stedet kunne vi også se at murene var fuget med leire. Det styrker ytterligere antagelsen om at vi har med de opprinne-

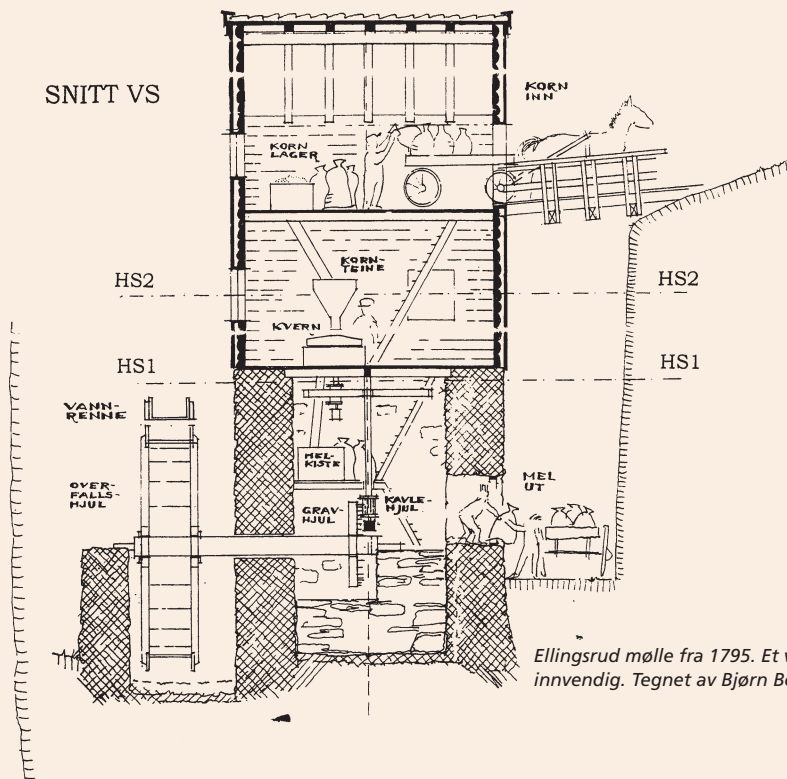
lige konstruksjonene å gjøre. Vi må regne med at de tre nederste etasjene lå i gråsteinssockkelen, men at disse til dels var halvetasjer. De to etasjene over gråsteinen var etter all sannsynlighet i laftet tømmer.

Kledningen var trolig vanlig, stående, tjærebredd tømmermannspanel. Høyden var tilpasset fjellknausen, slik at hestene kunne bakke vognene inn i toppetasjen via en trebro. Det er vanskelig å si noe sikkert om takkonstruksjonen, men åstak var vanlig på den tiden. Mønet var nok i så fall på tvers av elveløpet, dels fordi det ga en enklere konstruksjon i forbindelse med broen, dels fordi man da vinterstid unnagikk takras over møllehjulet og passasjen. Liftingen har trolig vært utført med grovt tilhogget rundtømmer, kanskje halvkløvd.

Det går også frem av branntaksten at bygningen hadde ni vinduer eller vindusgrinder. Det er usikkert om man her har regnet med glugger i gråsteinsmuren. I alle fall må vi regne med at vinduene stort sett har vært lagt til tømmerveggene. Berge har derfor lagt inn fire doble vinduer (åtte grinder) i etasjen der malingen foregikk – det var her man hadde bruk for dagslys.

Møllehjulet var trolig et overfallshjul, det vil si at vannet ble spytt inn på oversiden, da det var mest vanlig på den tiden. Men med en diameter på hjulet på hele 6,5 meter er det litt vanskelig å få med seg en tilstrekkelig fallhøyde på vannrenna. Det måtte en svær dam til og en høy trerenne.

SNITT VS

Ellingsrud mølle fra 1795. Et vertikalt snitt innvendig. Tegnet av Bjørn Berge.

Kraftoverføringen fra den horisontale hjulakselen skjedde via et gravhjul til et kavlehjul på den vertikale kavlehjulakselen, som drev stjernehjulet som igjen drev møllesteinene eller kvernene rundt. De fire kvernene som er oppgitt i branntaksten ble drevet fra samme stjernehjul. Forbruket av møllestein var stort, og ennå kan man finne rester av noen i terrenget.

Grunnmuren inntil mølleruinene på sørsiden har antagelig vært fundamentet for en møllestue. Det virker upraktisk at det skulle være en korntørke, ved at kornet først skulle leveres og hentes for så å trans-

porteres runden på nytt for malingen av tørt korn. Kornet måtte riktignok være tørt for at malingen skulle fungere, men det var vanlig at denne tørkingen foregikk på gårdene bortover.

Jeg må få takke arkitekt Bjørn Berge som gjorde noe ut av opplysningene, og arkitekt Jens Gram som bistod med kyndig oppmåling av ruinene. En mer utførlig versjon av denne artikkelen med flere tegninger kommer i Groruddalen Historielags årbok for 2005. Der følger også en interessant diskusjon.

Veien fremover

Ruinene må reddes fra ytterligere forfall ved at nedfalne trær og kraftig vegetasjon (mose, busker og trær) i og rundt murene fjernes av kyndige folk. Videre må det ryddes en adkomst i form av en merket sti ned litt forbi Nuggerud, og en til langs jordet vis-à-vis Nuggerud ned til kloppa over elva (dagens skiløype). Den gamle adkomsten over Mølleråsen og ned til anleggene bør også ryddes. Videre må det settes opp opplysningsskilt oppe ved Mariholtveien som

viser til ruinene av anleggene, gjerne med skissen av mølla. Det må også settes opp et skilt med skissene ved mølleanlegget.

Og tenk om vi også til syvende og sist kunne få gjenreist den praktfulle mølla fra 1795, slik den en gang var! Den vil kunne bli en severdighet for oss voksne, og et lærested for barn og unge om lokalhistorie og vår håndverks- og industrikultur.

Ellingsrud mølle fra 1795. Utvendig fasade fra syd. Tegnet av Bjørn Berge.

PS: Like før bladet gikk i trykken fikk Frithjof Funder den gladelige nyheten om at DnB NOR har gitt en pris på kr 70.000 til restaurering av mølla! Vi gratulerer!

På flukt i Østmarka under krigen

Av Tronn Ødegård

I januar 1944 fikk hjemmefrontledelsen nyss om at NS hadde planer om å innkalle minst fem årsklasser norsk ungdom til krigstjeneste for tyskerne på Østfronten. I februar kom Hjemmefrontens mottrekk: «Ingen møter til sesjon eller følger noen innkallelse til Arbeidstjeneste (AT).» Samtidig kom en rekke sabotasjeaksjoner mot ATs lokaler. Sprengninger og brann ødela arkiver og kartoteker, hullkortmaskiner og lignende. Men i mai ble likevel årklassene 1921, 1922 og 1923 innkalt til registrering for tjeneste i AT.

Hjemmefrontens parole kom omgående: «Nekt registrering – koste hva det koste vil!» Nesten ingen møtte til registrering, og tusenvis av innkalte forsvant til fjells, ut på landet, til skogs, og noen over til Sverige. Svaret fra NS og tyskerne var: «Ingen får rasjoneringskort uten å møte personlig.»

Det var da Hjemmefrontens sabotører «kuppet» en lastebil med rasjoneringskort på vei fra trykkeriet og løste det problemet. For å skaffe seg flere og utfyllende kunnskaper om disse hendelsene, anbefaler jeg bl.a. «Norge under okkupasjonene» av Chr. A. R. Christensen og «Snart kommer vår dag» av Tore Gjelsvik.

Gustav Kareliussen (barndomsvenn og medlem av samme Milorg-gruppe) og jeg gjorde som mange andre: pakka sekken og dro inn i Østmarka. Gustav var en av de heldige. I hans familie var det vanlig å dra på tur, så han var kjent i Marka. Jeg kunne redegjøre for Rustadsaga, Gullsmeden og Sarabråten, men ikke særlig mer. Da

vi satte opp teltet, spurte jeg hvor vi var. «Tretjerna», var svaret. Det sa meg ingen ting da. Gustav visste om ei tom brakke for tømmerhuggere i nærheten. Det ble neste overnattingssted, men jeg vet ikke hvor den lå.

Vi ble fort enige om at et hvitt pyramidetelt eller ei brakke ikke var de beste stedene hvis en ville være usett av andre, og at løsningen var å bygge et lite krypinn. Tilgangen på materialer var jo ubegrenset, og resultatet ble ei lita koie med tre sovebrisker.

Så lenge det ikke var organisert leting etter oss, var det maten som var problemet. Noe hadde vi jo med hjemmefra, men med de knappe rasjonene vi hadde så langt ut i krigen, varte ikke det lenge. Så noen ganger «lurte» vi oss hjem for å få litt påfyll av det lille som var.

Fra brua i nordenden av Sør-Elvåga gikk vi langs nordenden av Langvann og ned Gudbrandsdalen, forbi Ødegården og Rustadsaga, langs Damefjellet under Bekkelagsbakkene bort til Sandstuveien og hjem – og tilbake så fort som mulig.

Men noen bar også mat til oss. Hvor omfattende og hvordan det var organisert, vet jeg ikke. Ett er i hvert fall sikkert, vi hadde ikke med oss rasjoneringskort. Likevel kom det brød og andre «fornuftige» matvarer (særlig husker jeg druesukker) med «gamle» kjøpmann Jacobsen på Holtet og venner. Mange, mange takk til ham, det var til god hjelp. Han er «still going strong», og oppfordres herved til å fortelle om det som skjedde under krigen.

Tronn Ødegård ved restene av koia. Foto: Jan Roger Olsen

Fiske hadde jo vært kjærkommen «mat- auk» for den som hadde utstyr til det. Det er jo mange vann, men om det var noe fisk vet jeg ikke. Jeg så noen prøvde med et lite garn nederst i bekken mellom Eriksvann og Sør-Elvåga. Teknikken var å begynne øverst og så skremme fisken nedover mot garnet ved å slå med greiner i vannet. Det ble ingen fisk den gangen.

«Vi kan prøve å ta et rådyr», sa Gustav en dag. «Nede på Dølerud, der er jeg kjent.» Med hva da? Etter en tur i ryggsekken kom det fram en Colt 45. Både fra Milorg og fra henting av illegale aviser visste jeg at det en ikke trengte å vite, skulle en ikke spørre om. Altså ingen spørsmål, men marsj mot Dølerud. Dit kom det ingen rådyr den gangen, men tåke, mye tåke på tilbake turen. Gustav kjente seg ikke igjen, langt mindre jeg, men vi var enige om at «nord var der». For å få det bekreftet tok Gustav fram kompasset, som viste noe helt annet. Ved hjelp av kompasset kom vi oss hjem til «basen».

Hvor lenge vi var i Østmarka husker jeg ikke. Men jeg vet at det friske, duftende, myke granbaret vi hadde som underlag på

brisken da vi flyttet inn, var delt i to: tørre, harde kvister å ligge på – og alle barnålene under brisken. Grunnet regnvær ble det ingen fornyelse.

Men vi fikk andre problemer; det ble etter hvert så mange – foreldre, kjæreste og venner – som kom på besøk, sikkert også for å levere mat, klær og lignende. Men det var alt for mange og for åpenlyst. Gustav og jeg sa nesten i munnen på hverandre: «Dette går ikke». Vi tok konsekvensen av det, pakka og dro hjem i all stillhet og installerte oss i et uthus på tomte til Gustavs foreldre. Og ganske riktig, hird og tyskere ble mer eller mindre ledet til gjemmestedene våre av velmenende pårørende og venner. Hvor mange som ble arrestert og hvordan det gikk med dem vet jeg ikke, men det er sikkert omtalt et sted i vår rikholdige krigslitteratur.

Jeg bør vel også ta med at det kom mange oppfordringer om å dra over til Sverige og, underforstått, bli med i de norske polititroppene som var under oppbygging der. Særlig for de som risikerte lemmer og liv for å skaffe oss mat hadde det løst et problem. Gustav og jeg sa nei, og jeg tror man-

ge andre også, med denne begrunnelsen: «Når eller hvis det blir et oppgjør med tyskere og norske nazister, så blir det her og ikke i Sverige».

Nok av det. Blant annet på grunn av vellykket norsk motstand, minsket faren for innkallelse til AT og tysk fronttjeneste, og Gustav og jeg fant andre måter å omgå dem på. Men det hadde ingen ting med Østmarka å gjøre.

Forklaringen på at jeg nå har skrevet ned disse erindringene, er at jeg i fjor lette etter stedet hvor koia vår lå og restene etter den. Men hukommelsen svikter på mange punkter, og Gustav og Per «Sanger'n» Hansen fra Abildsø, som var med og bygde, er begge borte. Det var jo mange i Østmarka som var i samme situasjon som oss, og noen hadde vi kontakt med. Mitt håp er at det fremdeles lever noen som husker mer

enn meg. Tre ganger har svogeren min og jeg lett inne ved Purkemyrene, rett opp og øst for Sør-Elvåga, uten resultat.

Det neste området kartet inviterte til var et myrdråg nordover fra stien mellom Skogbakkåsen og Nilsåsen, dvs. nærmere Elvåga. Men før jeg rakk å undersøke det, kom Jan Roger Olsen, en sprek og interessert friluftsmann i min nære omgangskrets og sa han hadde lett på grunnlag av mine fortellinger om terrenget slik jeg mente å huske det. Og jammen kom han over restene etter ei lita, lafta koie. Etter å ha sett stedet, kan jeg bare si at det stemmer med terrenget og plasseringen av dør og vindusåpning (vindu av glass tok vi fra ei brakke/sag nede på Sør-Skytten) så langt jeg minnes. Men er det andre som mener å vite noe annet, er jeg åpen for det.

Søndre Aker Historielag har utgitt i alt 12 årbøker gjennom 25 år. Flere inneholder artikler om emner som berører Østmarka. Eksempelvis om torvstrødrift i 1985 og Fjellstad-plassen i 1987. Årboka 1986 om MILORG-område 13130 forteller om «gutta på skauen» og kurer- og flyktningeruta «Timian» blir omtalt. En del av de gamle Akergårdene som grenser opp mot marka blir også omtalt i noen bøker. Bøkene koster fra kr 100 til kr 150 pr stk og vårt bokansvarlige styremedlem Dag Andreassen, tlf priv 22 28 31 60 eller arb 22 91 55 00 formidler salget. Bøkene er også utlagt for salg i Frivillighetssentralen på Lambertseter, der det også finnes en brosjyre over vårt boktilbud.

Søndre Aker Historielag har e-postadresse og nettside: styret@sondreaker.com og <http://www.sondreaker.com>

Godlia reddet fra skytebaneutbygging!

Som tidligere omtalt i Nytt fra Østmarka og på våre medlemsmøter foreslo Oslo kommune å flytte skytebanen på Prinsdal til Godlia eller Grønmo i Østmarka. I en grundig høringsuttalelse (se www.ostmarkasvenner.no) avviste Østmarkas Venner ethvert forsøk på å anlegge en støyende skytebane i Østmarka. På tross av dette ble det etter høringen levert en innstilling om at skytebanen burde ligge på Godlia.

Den politiske behandlingen førte til et vedtak i bystyret om at skytebanen blir på Prinsdal inntil 2012 og at en utreder flytting til Grønmo. Det tar vi som en politisk seier; Godlia er reddet og sannsynligheten for at skytebanen blir flyttet til Grønmo er svært liten. Samtidig føler vi med befolkningen som ikke får en avgjørelse angående Prinsdalen.

HG

Rast ved Bøvelstad

Med Østmarkas Venner

på tur langs Flyktningeruta

Av Lise Henriksen Foto: Steinar Saghaug

Selv i øsende regnvær ble Flyktningeruta gjennom Østmarka en suksess. De 19 spreke turdeltakerne som møtte grytidlig fram på Bysetermosen søndag 12. juni, fikk erfare at «Timian-ruta» gjennom Østmarka ikke er noen helt vanlig søndagstur. Det kupert terrenget gjør turen både tung og krevende – til gjengjeld får man oppleve noen av de vildeste og kan hende fineste områder Østmarka har å by på. Hele den flotte strekningen fra Tonevann til Bøler tjern (mellom Myrseter og Holtoppseter) går gjennom Østmarka skogreservat.

Deltakerne på årets tur var i alderen 14 til 85 år; eldstemann var den innfødte og særdeles spreke enebakkingen Nils Wiik, som i mange år drev vinterservering sammen med kona Else i den koselige stua Bråtan i Gaupesteinsmarka, og som trofast har kjørt opp løypenettet i Enebakkskogene.

Det var for øvrig Terje Diesen og avdøde Olav Thyvold i Milorg-distrikt 13130 som la opp denne kurér- og fluktruta sommeren 1943. Rundt 250 mennesker ble loset i sikkerhet langs Timian-ruta mellom Oslo og Sverige fram til krigens slutt. Dessuten ble den brukt som postrute hver 14. dag. I hengebratte Villdalen innunder Tonekollen lå det under krigen ei lita koie godt

Ved Grinderbekken på vei mot Støttumfjorden. 85-åringen Nils Wiik i tet.

skjult, som faktisk var hovedbase og kommandosentral for 13130.

På årets svært så fuktige tur satte alle stor pris på bålrasten på den vakre odden lengst nord i Deliseterfjorden. Og på Bøvelstad

nord i Børtervann, hvor det bodde folk til 1953, fortalte deltaker Ivar Johansen om Lambertseter-speidernes virksomhet på 1970-tallet, etter at de hadde restaurert denne gamle plassen.

Turen fra Bysetermosen forbi Vangen, Tonevann, Bøvelstad, Myrseter, Holtoppseter, Fudalen, Kølåbånn og gården Vestre Veng til riksvei 120 ved Tobøl (like ved Enebakke kirke) er rundt 23 km lang. Man gjør lurt i å beregne 6 ½ times gangtid, med rasting og stopp i tillegg. Turen er innholdsrik, så sørg for å ha rikelig tid. Godt fottøy og kart som dekker den sørøstlige delen av Østmarka er nødvendig. Hele ruta er blåmerket, idet man følger det eksisterende løypenettet fram til Holtoppseter, og derfra Flykningerutas egen blåmerking. NB! Mellom Holtoppseter og koia «Kopledalshytta» er merkingen falt ut, men det er bare å følge skogsbilveien.

En dryppende våt historie

Av Jan Lillejord

Det er en stor grad av sannhet i det gamle ordtaket som sier at «i gamle dager hadde folk løsning på de meste og fleste problemer». Her er en historie som Jan Lauritzsen har fortalt meg fra hans ungdomsdager.

Det var i januar måned i 1948. Jan hadde blitt 20 år, og som ungdommer flest syntes han det var stor stas å kjøre bil. Han hadde fått jobb på Lørenskog Bruk den vinteren med å kjøre tømmer ut fra Østmarka. Bruket hadde fått tak i en fransk Matford, en kraftig rusk av en lastebil som tyskerne hadde etterlatt seg. På den tiden var det aldri snakk om å foreta noen finveing for å finne ut hvor mye en kunne laste på bilen, men fem tonn gikk det glatt å få på.

Det var hugget tømmer inne mellom Guldsmiden og Mariholtet og dette skulle kjøres til Lørenskog. Vi må huske at det i 1948 ikke var noen demning ved Marihol-

tet, i nord var Elvåga bare regulert med en steindemning nord for Toresplassen. Isen la seg ikke før etter nyttår, og de var litt usikre på hvor godt den bar. Det hadde også kommet litt snø, så kulda fikk ikke satt seg skikkelig. På den første turen over vannet lastet de derfor litt forsiktig, bare sånn opp til midten på kjepestakene. For sikkerhets skyld slo de heller ikke kjetting rundt tømmeret. På grunn av snøen hadde de påmontert en spissplog på bilen.

Jan og hjelpemannen satte seg inn og bestemte seg for å kjøre. For å ha sikkerheten helt inne, kjørte de med åpne dører og sidevindue nede. Begynnelsen av turen gikk storartet, men da de nærmet seg Toresplassen, begynte det å brake vederstyggelig i isen. Plutselig sank bakparten av bilen ned i vannet. Karene havnet i isvannet, men kom seg relativt raskt i sikkerhet

Sopptur ved Sætertjern

Søndag 11. september arrangerte ØV sopptur for hele familien med kyndig guiding av soppkontrollørene Ida Elisabeth Hvoslef og Britt Bjørseth. Nærmere 30 små og store stilte opp i det nydelige høstværet, og for noen ble fangsten både stor og velsmakende. Kanskje gjentar vi suksessen neste høst? Hvis du har synspunkter på dette kan du sende en e-post til idaverd@czi.net.

Fuller soppkurver og mange blide fjes!

Foto: Helga Gunnarsdóttir

på isen. Våte som de var, kom de seg inn i ei hytta som på den tiden stod på Toresplassen. De fikk gjort opp varme i ovnen og tørket klærne. Litt tafatte måtte de innse at bilen var borte, og spake i røsten fikk de ringt til bruket og fortalt det forsmedelige faktum. Sannheten var at bilen lå på 22 meters dyp.

Nå var gode råd dyre. På den tiden var en lastebil nesten verd sin vekt i gull. Bestyrer'n på bruket visste likevel råd. Han ringte til et dykkerfirma i Oslo og fikk dem til å komme inn på Elvåga. I og med at dørene var åpne fikk de tredd en kjetting gjennom førerhytta og ramma på bilen. Bruket fikk så tak i fire stubbebrytere, og etter femseks timers sveiving lå faktisk bilen oppe i vannskorpa. Neste utfordring var da å få bilen inn på trygg is. De måtte av gårde igjen, denne gangen for å få tak i fire hester. Slik fikk de med list og lempe dratt bilen

inn på trygg is. Hestene var ikke så enkle å styre og det krevde god innsikt slik at dyrene ikke ble skremt og løp ut. Denne delen av operasjonen tok noen dager. – Hva med lasten, vil du kanskje spørre. Det var ikke noe problem, den plukka de opp i nordre enden av vannet da isen gikk ute i april.

De fikk dratt bilen opp til verkstedet på Lørenskog, hvor de fyrte svært godt i en ukes tid. Så gjorde de bilen ren for mudder, skitt og lort. Etter å ha rensset filtre, tømt bensintanken for vann og slike ting, sveiva Jan bilen i gang igjen. Den startet uten problemer, og han kjørte tømmer resten av vinteren.

Jan Lauritzen er født i Lørenskog. Han giftet seg med Gunhild Fossum, som vokste opp på Ellingsrud gård. De overtok og drev gården frem til kommunen eksproprieterte den. Da kjøpte de en ny gård på Skui og fortsatte som gårdbrukere der.

Bli vårt medlem nummer 3000!

Til neste år fyller Østmarkas Venner 40 år, og vi hadde satt oss som mål å verve medlem nr. 3000 i løpet av jubileumsåret. Takket være stor interesse på verve-søndagene i Østmarka og av respons på våre vervebrosjyrer, ser det ut til at vi runder 3000 medlemmer i løpet av kort tid. I den anledning har vi satt opp bokpremie og gratis 5 års medlemskap til vårt medlem nr. 3000. Vi vil også gi velkomstgaver til fem heldige som trekkes ut blant de øvrige som melder seg inn før årsmøtet i mars 2006.

*Bli med og hjelp oss å bli enda flere!
Jo flere vi er sammen, jo sterkere står
vi i arbeidet for å bevare Østmarka!*

I høst har vi hatt verve- og infosøndager ved alle de viktigste innfallsportene til Østmarka, og vi møter bare blide og hyggelige mennesker. Noen bilder fra Losbydagene og Rustadsaga og Sandbakken.

Foto Svein O. Arnesen

Laget fanfare til fjelltopp

Rundt 200 mennesker fulgte vaffellukta gjennom skogen til Bjønnåsen en søndag i august. Der oppe kunne de nyte utsikten over store deler av Østlandet. Men turen bød også på underholdning. Sammen med to kolleger i Kulturskolen i Rælingen framførte Lars-Jarand Bakkeland sin egen fanfare til Bjønnåsen 396 moh. Nå kan flere av «Rælingsalpene» få musikalsk hyllest.

Slå ring om Østmarka!

Du som vil støtte Østmarkas Venner, bli medlem! Skriv navn og adresse her, klipp ut denne annonsen og send den til: Østmarkas Venner, Boks 129 Tveita, 0617 Oslo

Navn:

Telefon:

Adresse:

Postnummer:

Kontingenten er kr. 100 per år. Borettslag, bedrifter og organisasjoner kr. 200 per år.
Blankett vil bli tilsendt etter innmelding.

Besøk våre nye hjemmesider: www.ostmarkasvenner.no

SLÅ RING
OM
ØSTMARKA

Returadresse: Østmarkas Venner, Postboks 129 Tveita 0617 Oslo

Høstmøte

Foto: John Odden

Østmarkas Venner inviterer medlemmer og andre interesserte til:

Gaupa – «Nordens tiger» i Østmarka

Skullerudstua torsdag 17. november kl. 19–21

John Odden, Norsk institutt for naturforskning (NINA)

Odden er forsker på gaupeprosjektet som bl.a. pågår i Østmarka. Han vil vise film, lysbilder og fortelle om gaupas liv og vandringer. Vi kommer til å bli kjent med gaupehannen Håkon, som tidvis holder til i Skullerudåsen og også er observert av turgåere ved Mariholtet.

Alle er hjertelig velkomne til spennende møte!
Det blir enkel bevertning.

For å komme til Skullerud kan en ta T-banen (linje 3 Mortensrud) til Skullerud, buss 79 fra Nordstrandsområdet eller Hellerud, eller kjøre til P-plassen ved Olaf Helsets vei